

İPSE DIXIT

Çiğdem Dürüşken*

Özet: Pythagorasçıların ortaya attıkları iddialarının kanıtını doğrudan doğruya üstatlarına bağlarken dile getirdikleri Yunanca αὐτὸς ἔφα ifadeyi, Cicero tarafından *ipse dixit* olarak Latinceleştirilmiştir. Cicero bu ifadenin bir retorik sanatı olduğunu ve bu tür bir sanatın salt inanç temeline dayanan kanıtlamalarda kullanıldığına dikkat çeker. Ama bu ifadenin asıl içeriğini anlamak için onun Pythagoras dönemindeki kullanım tarzına bakmak daha doğru olur. Böyle bir inceleme, bize Pythagoras'ın kendine özgü eğitim anlayışını ve bu anlayışını hayata geçirdiği felsefe okulundaki bilge çömez ilişkisini açığa çıkaracağından, daha doğrusu Pythagoras ile Pythagorasçılar arasındaki kopmaz gönül bağı görünür kılacağından, *ipse dixit* ifadesi de sonradan kazandığı hitabet sanatı unvanından sıyrılıp asıl anlamına kavuşacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ipse dixit, Pythagoras, Pythagorasçılar, Kroton Felsefe Okulu'nda Eğitim ve Öğretim tarzı, bilge-çömez ilişkisi.

İpse dixit

Abstract: The Greek saying, αὐτὸς ἔφα, used by the Pythagoreans in order to prove their claims by directly linking them to their master, was translated into Latin by Cicero as "ipse dixit (he himself said it)." Cicero asserted that this expression was a rhetorical art and as such mainly utilized to prove arguments that were solely based on belief. Yet it is better to analyse the original nature of this expression by relying on its usage during the time of Pythagoras. Such an analysis reveals Pythagoras' sui generis concept of education and the relationship between the sage and the follower, or, in others words, the strong bond of love between Pythagoras and the Pythagoreans at the school of philosophy where he put this concept into practise. This is the only way to rescue the "ipse dixit" from being a manifestation of rhetorics and to reinstate its original meaning.

Key Words: Ipse dixit, Pythagoras, Pythagoreans, the form of education and training in the philosophical school at Croton, relationship between the sage and the follower.

* Prof. Dr., İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Böl. Latin Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Antikçağ hitabetinde salt otoriteye dayalı, doğruluğu sınanmamış kanıt türünün (ethos) bir örneği olan *ipse dixit*, Pythagorasçılarının üstatlarına hitaben söyledikleri Yunanca αὐτὸς ἔφα ifadesinin Cicero tarafından Latinceleştirilmiş biçimidir¹ ve “*Bizzat o söyledi* ya da *Kendisi öyle dedi*,” anlamına gelir.²

Cicero, *De Natura Deorum* (Tanrıların Doğası) adlı eserinde, “Pythagoras’ın öğrencileri ne zaman ortaya bir iddia atsalar ve kendilerine neden böyle bir iddia attıkları sorulacak olsa, yanıtları hep *ipse dixit* olurdu,” der ve tartışmalarda bu tür inanç temelli kanıtlara pek ağırlık verilmemesi gerektiğini vurgular.³ Çünkü ona göre tartışmalarda otoritenin yetkinliğinden çok, ortaya atılan iddianın yetkinliği önemlidir; insanın ağzından çıkan sözler onunla ölmese bile, o insanın o sözlere kattığı parlak ışık zamanla söner gider.⁴ Hiç kuşku yok ki, Cicero gibi hitabetin asıl amacının insanları doğruya ikna etmek olduğunu savunan Romalı bir hitabet ustasından *ipse dixit* türü kanıtlamaları benimsemesi beklenemez. Ama çağlar kendi içinde değerlendirildiğinde ve her birinin kendine özgü toplumsal, siyasal, düşünsel ve dinsel koşulları göz önüne alındığında, Pythagorasçılarının üstatlarını kastederek söylediği bu söz de yerine oturur ve sonradan kazandığı hitabet sanatı unvanından sıyrılıp Pythagoras’ın kendi dönemindeki düşünce ve inanç yapısını birlikte kucaklayan eğitim anlayışına, bilge-çömez ilişkisine ve bu ilişkinin sosyal, kültürel ve düşünsel uzantılarına kadar derin bir araştırma sahasına açılır. Bu derin araştırma sahasının hepsini içeren bilgiyse, her şeyden önce “*ipse (bizzat o)*” zamirinin işaret ettiği Pythagoras’ın ve onun dediklerini hiç tartışmasız kabul edip bu kabullenışı söz konusu ifadeyle ölümsüzleştirenlerin kimliksel ayrıntılarında ve aldıkları özel eğitim ve öğretim tarzında yatar. Çünkü bu kimliksel ayrıntılar bize Yunan tarihinde Homeros ve Hesiodos’un destanlarındaki tanrısal haklarla donanımlı kralların hükmü altındaki Yunan Ortaçağının, yoksul halkın topraklarının zengin komşuların acımasız vergileri altında inlemesiyle başlayan İ.Ö. 7. yüzyılın büyük ekonomik krizinin ve bu kriz sonrasında Solon’un çıkardığı yasalarla büyük bir karmaşadan kurtulan Yunan Anakarasının, bu yasaların çıkmasını esinleyen Delphoi kehanet merkezinin inanç dünyasında

¹ Cicero, *De Natura Deorum*, 1.5.10; (ed.) J. Mayor, vol. 1. Cambridge, 1891.

² Gary Remer, *Humanism and the Rhetoric of Toleration*, University Park, PA: The Pennsylvania State University Press, 1996, s.34.

³ Cicero, *De Natura Deorum*, 1.5.10; *Tusculanae Disputationes*, 2.26.63, (ed.) F.E.Rockwood, Boston and London, Ginn & Company, 1903.

⁴ Cicero, *De Natura Deorum*, 1.5.10.

yükselişinin, dolayısıyla onun kâhini Tanrı Apollon'a Yunan ahlakının ve adaletinin yorumcusu olarak tapınılmaya başlamasının (İ.Ö. yak. 600), Aristoteles'te altın ölçü olarak terimleşecek olan ahlak ilkesinin daha o yıllarda *hiçbir şeyde ölçüyü aşmama* olarak belirlenişinin, içlerinde Solon'un da yer aldığı Yunanın Yedi Bilgesi'nin tarih sahnesine çıkmasıyla birlikte devletin dirliği ve düzenliliği için kaynakların ölçülü kullanılmasını öngören, toplumsal haklarda eşitliği savunan düsturların ve bu düsturların yine Delphoi'un tapınak duvarlarına işlenişinin, yoksulu ziraata bağımlı olmaktan ve aynı zamanda toprak ağalarından kurtarmak için atılan endüstri temellerinin, halkın yöneticilerini kendi sesiyle seçmesine olanak tanıyan oy hakkının ve yasalarla güvence altına alınmak istenen halk egemenliğinin, yani demokrasinin kıvılcımlarının, ama her şeye rağmen Yunan şehir devletlerinin en istikrarlısı olan Sparta'da bile toprak sorununun tam anlamıyla halledilememesinin, ardından Yunanın hem siyasi hem de düşünsel tarihinde yepyeni bir başlangıca imza atan İonia Rönesans'ının sahneye çıkışının ve İonia'nın kolonilerden oluşan topraklarının anakaranın yaşam ve inanç şekillerinden farklı, daha akılcı ve daha laik bir atmosfere sarınışının, düşüncenin gök ve yerle ilgili ne varsa serbestçe tartışabileceği bir mecraya akmasının, Doğu düşüncesinin etkisiyle insanda doğayı satır satır okumak hevesinin uyanmasının ve her şeyin altında yatan o tek tözü (φύσις) arama merakının, kısaca Sofistler öncesindeki Yunanın kendini bir bütün olarak sorgulayışının hesabını çıkarır.⁵ İşte Pythagoras ve Pythagorasçılar tam da bu sorgulama aşamasının en can alıcı noktasında düşünce tarihindeki yerlerini almıştır; şöyle dersek, Thales Okulu'nun araştırdığı maddi tözün insan doğasındaki ahlaki yansısını, dolayısıyla devletteki yansısını bulma aşamasında.⁶

İonia'da, Ege Denizinin bir adası olan Samos'da doğan Pythagoras'ın bizzat kaleme aldığı hiçbir eser günümüze kalmadığından,⁷ kimlik taramasında yararlanılan antik metinler yazılı belgelere değil de sözlü aktarımlara dayandığından ve Pythagoras'ın düşüncelerini aktarırken kullandığı dil sembolik bir dil olduğundan, ya abartılı övgülerle ya da alaycı yergilerle

⁵ Ernest Barker, *Greek Political Theory: Plato and His Predecessors*, Methuen, London, 1964, s. 47-53.

⁶ Ernest Barker, a.g.e., s.53.

⁷ Diogenes Laertios, Pythagoras'ın *Doğa, Devlet ve Eğitim* adlı üç eser yazdığından, ayrıca Herakleides ve başkalarından aldığı bilgi uyarınca, *Evren Üzerine, Kutsal Söz, Ruh Üzerine, Dindarlık Üzerine, Kostlu Epikharmos'un Babası Helothales, Kroton, Dolandırıcılar* adında eserlerin de sahibi olduğundan söz etmektedir. Diogenes Laertios, *De vitis, decretis and responsis celebrium philosophorum, Libri decem*, Basileae: 1533 (8.6.).

doludur. Bu yüzden, özellikle de öğretileri söz konusu olduğunda bunların hangisinin birebir kendisinin, hangisinin öğrencilerinin ya da taraftarlarının olduğu tartışmalıdır.⁸ Hakkındaki bilgiler toplam altı ana kaynaktan elde edilmiştir ve bu kaynakların ilk üçü, Tarentumlu Aristoksenos, Messanalı Dicaearchos ve Tauromeniumlu Timaios'a ait olup İ.Ö. 4. ve 3. yüzyıla tarihlenen metinlerdir, diğer üçüysen, Diogenes Laertios, Porphyrios ve Iamblikhos'un İ.S. 2. ve 3. yüzyıla tarihlenen metinleridir.⁹

Büyük adamların yaşam öyküleri de büyük olacağından, zamanında hem doğal görünümü hem bilgeliği hem de belagatli konuşmalarıyla insanları kendisine hayran bırakan Pythagoras bütün bu kaynaklarda adeta bir tanrı yerine konur ve yaşam öyküsü efsanelerle dokunur. Bu yüzden Pythagoras'ı, Pythagorasçılardan ayırıp şahsen tanımak zor iştir. Yine de klasik metinlerin ortak buluşma noktalarından hareket edilirse ve Pythagoras hakkındaki mitolojik söylemler, yani onu iki yüz yedi yıl sonra Hades'ten çıkıp insanlar arasına karışan olağanüstü biri olarak yansıtan,¹⁰ hayvanları bile eğitip dize getirdiğine ve bu şekilde açgözlü bir boğayı bakla yememeye ikna ettiğine ya da vahşi mi vahşi bir ayıyı insanlara zarar vermemeye yemin ettirdiğine dair¹¹ söylemler şöyle bir silkelense, ortaya çıkan manzaranın hemen yüzeyinde felsefeyle hemhal olan kişilerin ezbere bildikleri o klişeleşmiş bilgilere ulaşılır; yani, Pythagoras'ın "felsefe (philosophia)" kelimesini ilk olarak "bilgelik sevgisi (philia tes sophias)" anlamında kullandığına¹² ve kendisine "bilge" demek yerine ilk kez "bilgelik dostu" (philosophos)" dediğine, felsefe tarihinde Thales ile başlayan İonia Okulu geleneğini, Yunan-Doğu düşüncelerinin adeta karması olan Kroton Okulu geleneğiyle geliştirdiğine ve herşeyin kökenini maddi olmayan bir ilkeye, sayılara indirgeyerek Thales'ten ve diğer maddeci, monist düşünürlerden ayrılıp Orpheuşçu öğretilere kaydırıldığına, geometri ve aritmetik üzerine bir deha olduğuna, bir dik üçgende hipotenüsün karesinin dik kenar karelerinin toplamına eşit olduğunu ilk onun keşfettiğine, ruhun ölümsüzlüğü ve ruh göçüyle ilgili öğretiyi (metempsykosis) Yunan felsefesine onun tanıttığına,¹³ Sabah Yıldızıyla Akşam Yıldızının birbiriyle aynı olduğunu ilk kez onun

⁸ Arnold Hermann, *To Think like God: Pythagoras and Parmenides, the Origins of Philosophy*, Las Vegas, NV., 2004, s. 38.

⁹ Arnold Hermann, *a.g.e.*, s. 34.

¹⁰ Diogenes Laertios, 8.14.

¹¹ Porphyrios, 23-4; Iamblikhos, 60; Porphyrios, *De Vita Pythagorae*, L. Holstenius, Tom.II. P. II, Lipsiae, 1816; Iamblikhos, *De Vita Pythagorica*, G. Clark (tr.), 1989, L. Deubnet (ed.), Stuttgart, 1937.

¹² Iamblikhos, 58, vd.

¹³ Porphyrios, 19.

açıkladığına.¹⁴ Söylemler biraz daha silkelenip manzaranın biraz daha derinine inildiğinde, bu kez Pythagoras'ın Yunan-Doğu etkileşimli eğitimiyle ve kendisini hem felsefe, hem bilim, hem de din alanında eşit şekilde yetiştirilişiyle aslında dönemin Yunanının kulağına yabancı bir ses olduğu ve bu özgün sesiyle Güney İtalya kentlerinin sosyal ve siyasal tarihinde önemli bir rol oynadığı ortaya çıkar. Manzaranın dibine ulaşıldığında ise, ne öğrettiğinden çok, nasıl öğrettiği, Yunanın “Barbaros” dediği ve bir o kadar da merak ettiği o yabancı diyarlardan¹⁵ edindiği bilimsel ve dinsel bilgileri ne şekilde aktarıp da öğrencisiyle arasında kopmaz bir gönül bağı, başka deyişle kendisine “ipse” derirtecek kadar yoğun bir birliktelik kurduğu aydınlanır.

Pythagoras'ın her şeyin temelini sayıya, hatta bire indirgediği felsefesinin doğasında da zaten bu birlik açıkça kendini gösterir. Çünkü şeyler arasındaki bağlantılar, sayılar arasındaki bağlantılara eşittir. Bunun da nedeni sayıların arasındaki bağlantıların her şey için geçerli, temel bağlantılar olmasıdır; dolayısıyla bir şeyi anlamak demek, diğerini de anlamak demektir. Bu yüzden iki, aslında bir ve aynıdır.¹⁶ Pythagoras Okulu'nun ana dayanağı olan bu düşünce, evrenin düzenini anlamayı kolaylaştırdığı gibi evrenin parçalarını, dolayısıyla insanın doğasını, onun kurduğu kentleri, toplumları ve yasaları da anlamayı kolaylaştırır. Mutlak Bir (monad), sayısal düzene sarsılmazlık, tutarlılık ve değişmezlik katan en mükemmel öncülse, evrendeki her şey için en mükemmel öncüdür ve bu birden sadece sayılar değil, aynı zamanda sayılar arasındaki bağlantılarla açıklanan şeylerin doğası çıkıyorsa,¹⁷ o zaman bire vakıf olmak her şeyin doğasına vakıf olmaktır. Çünkü Mutlak Bir'in kendiliğinden esnek, her yöne eğilip bükülen yapısı, onu pınar başını tutan bir kavram yapmakla kalmaz, düşünülebilir olan herhangi bir bileşimin yapı taşı haline getirir ve bu anlamda her şeyi birbirine benzer kılar. Şeyler parçalarına ayrılrsa bile, o parçaların her biri bir birim olduğundan, bölünmez olan doğalarını korunur ve yeniden bir araya getirildiklerinde doğaları da yeniden bir bütün olur. Demek ki Bir merkezde olandır, her şey ona eklenebilir, her şey ondan çıkarılabilir ya da her şey yine ona geri dönebilir.¹⁸

¹⁴ Diogenes Laertios, 8.12-14.

¹⁵ Christoph Riedweg, *Pythagoras: his life, teaching, and influence*, (tr.) Steven Rendall, Ithaca: Cornell University Press, 2005 s. 7.

¹⁶ Arnold Hermann, a.g.e., s.16.

¹⁷ Aristoteles, Metap.986a20, 987a20, 1083b11; *Aristotelis Metaphysica*, (ed.) Werner Jaeger, Oxford Classical Texts. Oxford University Press, 1957.

¹⁸ Arnold Hermann, a.g.e., s.16.

Samoslular arasında küçük yaşlarından itibaren etkileyici görünümünden dolayı “uzun saçlı Samoslu,”¹⁹ olarak ünlenen Pythagoras’ın sayılar etrafında biçimlediği ve kendisinden sonra gelenlerin geliştirdiği bu öğretiyi, hiç şüphesiz Mısırlılardan öğrendiği geometriye, Keldanilerden öğrendiği astronomiye ve Fenikelilerden öğrendiği aritmetiğe dayanıyordu. Bu bilgileri almak ve ufkun ötesini görebilmek için on sekiz yaşlarındayken adasını terk edip elli altı yaşında geri dönünceye kadar önce Thales’in yanına, Miletus’a, oradan Mısır’a, oradan da Babil’e gitmiş, bilgeliğin tanrılara özgü olduğuna inandığı için kendisinin bilge değil de, bilgeliğin kapısında bir dilenci olduğunu düşünüp²⁰ *philosophos* adını şahsına daha yakıştıran evrensel bir iç yolculuğa çıkmış ve keşfedilmeye değer ne varsa keşfetmeye çalışmıştı. Thales’in yanındayken yaşamının belki de en önemli dersini öğrenmişti: Zamanı iyi kullanmak.²¹ Bu yüzden, öğreneceğini öğrenmeden önce özellikle Thales’in tavsiyesine uyarak Memphis ile Juppiter tapınaklarının rahiplerince eğitilmek üzere Mısır’a yelken açmıştı. Zamanı iyi kullanmanın en iyi yolu, insanın uykuda geçirdiği kayıp saatleri geri kazanmaya çalışmasıydı. Uykunun aza indirilmesi ise bedenün özel yiyecekler ve içeceklerle beslenmesiydi ve bu nedenle özel bir diyet şeklini öğrenmesi ve her şeyden önce şaraptan ve hayvani gıdadan uzak durması gerekirdi. Çünkü hazmı kolay olan yiyeceklerle beslendiğinde, bedeni dirilecek, ruhu arınacak ve çalışmalarına daha dikkatli bir şekilde kendini verebilecekti. Pythagoras diyet konusuna o kadar önem vermiş olacak ki, Mısır yolundayken önce Fenikelilerin en önemli şehirlerinden Sidon’a uğradı ve orada fizyolojist Moskhos’un soyundan gelen din adamlarıyla ve kutsal gizemleri yorumlamada usta keşişlerle sohbet etme imkânı buldu. Bir yandan onların yaşayış tarzlarını gözlemledi, bir yandan da tefekküre olan müthiş merakını Sidon’da ve civarındaki diğer büyük kentlerde kutsal sayılan değerlerin, tapınılan tanrıların gizemlerinin hepsini öğrenerek gidermeye çalıştı²² ve anladı ki Mısır aslında bütün Fenike gizem dinlerinin kaynağı. İşte o kaynağa bir an önce inme hevesiyle Sidon’dan Mısır’a gitmek için can attı, en sonunda Solon’a “Mısırlılarla karşılaştırılınca, onların yanında Yunanlılar hep çocuk,” diye ders veren Mısırlı rahibin ülkesine ayak bastı.²³ Derler ki, yolculuğu boyunca hiçbir

¹⁹ Iamblikhos, 2.

²⁰ Anton-Hermann Chroust, “Philosophy: Its Essence and Meaning in the Ancient World”, *The Philosophical Review*, Vol. 56, No. 1, Jan., 1947, s. 22

²¹ Iamblikhos, 3.

²² Iamblikhos, 3.

²³ Platon, *Timaeus*, Solon Mısır’ı ziyareti ettiği dönemde, Sais kentinde tanrıça Neith’in rahipleriyle karşılaşır. Bu rahiplerin yalılarında biri Solon’a “Ah Solon, Solon, Siz Yunanlılar, hepiniz çocuksunuz,

şey yiyip içmedi, sadece gemiye binerken sorduğu “Yolculuk Mısır’a mı?” sorusundan başka bir laf etmeyip sessizliğini korudu ve hiç uyumayıp zaman zaman şöyle hafifçe kendinden geçti.²⁴ Mısır’dayken her tapınağa girip çıktı, Mısır diniyle ilgili gerek rahiplerden gerekse peygamberlerden ayrıntılı bilgiler edindi ve tam yirmi iki yıl bu tapınaklarda yaşadı, zorlu yaşam koşullarına katlanıp tüm içtenliğiyle tanrıların gizemlerine ermeyi başardı. Bu arada, astronomi ve geometri üzerine de derin araştırmalarda bulunmaktan hiç vazgeçmedi, ta ki Pers askerleri tarafından esir alınıp Babil şehrine götürülünceye kadar. Ama bu esaretini bile fırsata dönüştürmesini bildi ve astroloji, simya gibi bâtını bilgilerin üstatlarından, yani Zoroaster’in takipçileri Magoslardan (Magi) eğitim aldı ve yine onların sayesinde aritmetik, müzik ve bilimin diğer dallarıyla ilgili Yunanın henüz bilmediği türde bilgiler edindi. Sonra da yurdu Samos’a geri döndü.²⁵ Adanın yaşlı sakinleri bir zamanlar tanrısal esinle donatıldığına inandıkları ve bu yüzden tanrısal insan dedikleri (theios aner)²⁶ Pythagoras’ı gördükleri anda tanıdılar ve yılların deneyimini belagatli üslubuna yansıtan konuşmalarını eskisinden daha büyük bir saygıyla dinlediler, hatta ada halkına resmi olarak ders vermesini ve bildiklerini onlarla paylaşmasını istediler. Matematikle ilgili bütün bilim dallarını Yunanlılara tanıtmak ve onları bu konulara aşına kılmak telaşında olan Pythagoras bu isteği seve seve kabullendi. Ama bilgilerini Mısır’da aldığı eğitime uygun olarak sembolik bir dille aktarmaya başlayınca, Yunanlıların bu tür bir öğretim biçimine oldukça yabancı kaldıklarını ve dikkatlerinin iyice dağıldığını anladı. Yine de yılmadı, çünkü ne de olsa Samos kendi memleketiydi ve o da yabancı diyarlardan öğrendiği matematiğin tadını Yunana tattırmaya kararlıydı. Başka tür bir eğitim tekniği denedi: Gymnasiondayken, top oyununda usta bir genç dikkatini çekmişti. Beden eğitimine çok düşküncü bu genç, ama beş parasızdı ve zor şartlar altında çalışmak durumundaydı. Genci kendisiyle birlikte çalışmaya ikna etti ve önce onun temel ihtiyaçlarını gidererek ruhunu para derdinden kurtarıp beden eğitimi için de ona gerekli desteği sağladı, sonra abacus üstünde göstere göstere, yavaştan aritmetiği ve geometriyi temelinden öğretmeye başladı. Hatta ilk başta gencin öğrendiği her bir sayı ya da şekil için

aramızda hiç yaşlı adam yok,” der. Solon bununla ne kastettiğini sorunca, rahip ona şöyle yanıt verir: “Siz zihnen hep genç kalmışsınız. Kadim geleneklerden hiçbir bilgi miras kalmamış sizlere.”; Plato, *Timaeus*, *Critias*, *Cleitophon*, *Menexenus*, *Epistles*, Cambridge, R. G. Bury, (ed.; tr.), Mass.: Loeb Classical Library, 1960.

²⁴ İamblikhos, 3.

²⁵ İamblikhos, 4.

²⁶ Charles H. Kahn, *Pythagoras and the Pythagoreans: A Brief History*. Hackett, Indianapolis, 2001, s.6.

ona üç gümüş sikke vermeyi bile göze aldı. Tabii genç öncelikle para kazanmak umuduyla başladı matematiğe, ama gün geçtikçe derslerine öyle içtenlikle sarılmaya başladı ki, en sonunda bu bilime kendini fena kaptırdı. Pythagoras gençteki ateşli tutkuyu görünce, yalandan kaynaklarının tükendiğini ve artık ona para veremeyeceğini söyledi. Ama o para kazanmasa da derslere devam etmek istediği belirtti ve bu konuda ısrar etti. Bunun üzerine Pythagoras, “Ama benim kendimi doyuracak kadar bile param yok,” dedi. Gencin yanıtı ise şöyle oldu: “İlerde senin masraflarını ben karşılarım ve leyleklerin yaptığı gibi yapıp bu iyiliğinin karşılığını sana öderim. Sıra bana geldiğinde, öğrettiğin her sayı için bu kez ben sana üç gümüş sikke veririm.”²⁷ Bu yanıt, Pythagoras için yeterliydi. Derler ki o genç atlet Pythagoras’ın Samos’taki en iyi öğrencisi oldu ve üstat ona *Atletizm* adındaki üç kitaplık bir eserini adadı, bu eserin satırlarında da ona sporda başarılı olması için kuru incir yerine etle beslenmesini tavsiye etti.²⁸ Porphyrios bu gencin adının Eurymenes olduğunu ve Pythagoras’ın tavsiyelerine uyararak diğer atletler gibi peynir ve kuru incirle besleneceğine, farklı bir diyet uygulayıp her gün belli miktarda et yiyerek Olimpiyat oyunlarında bütün yarışmacıları geçecek kadar mükemmelleştirdiğini yazar.²⁹

Pythagoras’ın Samoslu genci eğitme tarzı, onun hem zihinsel hem de ahlaki bilgilendirmeye önem verdiğini gösteren bir ayrıntıdır, ama önemlidir, çünkü Kroton’da kurduğu Okul’daki eğitim tarzı sırlara gömülü olduğundan, klasik metinlerde bu şekilde karşılıklı, birebir öğretimini gösteren başka bir ayrıntıya rastlanmamaktadır.

Pythagoras Samos’ta kaldığı süre boyunca, Yunanistanın değişik yörelerine, Delos’a Girit’e ve Sparta’ya gidip gelmiş, Delos’ta Apollo’na ibadet etmiş, diğerlerinde ise hukuk ve yasalarla ilgili bilgiler edinmeye çalışmıştır. Bu geziler sonrasında, Samos’ta Pythagoras’ın Yarım dairesi adıyla anılan bir Okul kurmuş³⁰ ve burayı toplumun ortak çıkarlarını ilgilendiren meselelerin görüşülüp tartışılacağı bir mekân haline getirmiştir. Kendisi ise zamanının çoğunu kalabalıktan uzakta, yapay bir mağarada geçirmeyi yeğlemiş, gecesini gündüzünü felsefe ve bilime adanmış, ruhunu tefekküre dalarak yüceltmeye çalışmıştır. Bu arada ünü öyle yayılmıştır ki, Yunanın en mükemmel zihinleri onunla sırf tanışabilmek için yurtlarından kalkıp Samos’un yolunu tutmuştur.

²⁷ Iamblikhos, 5.

²⁸ Iamblikhos, 5.

²⁹ Porphyrios, 15.

³⁰ Porphyrios, 9.

Ama Samoslular bunu fırsata dönüştürüp gelenleri kamu işlerinde çalıştırmaya kalkınca, Pythagoras felsefesini geliştirmek amacıyla toplumdaki ayrı bir yerde yaşamamanın, adanın temel ihtiyaçlarını karşılayamayacağını anlamış, biraz da adalılarının eğitime pek meraklı olmadığını fark edince, yurdunu terk etmeye karar vermiştir.³¹ Bu arada kendinden önceki felsefecilerin yaşamlarının çoğunu yabancı ülkelerde geçirdiğini de hatırlayınca, siyasi işleri bir kenara bırakıp Güney İtalya'ya gitmeye ve orada yerleşmeye karar vermiştir.

Pythagoras Güney İtalya'ya (Magna Graecia) vardığında, kendi yurdu diyebileceği yerin aslında böyle birçok bilim adamıyla kaynayan topraklar olması gerektiğini anlar. Bu düşünceyle yörenin en önemli şehirlerden biri olan Kroton'a gider (yak. İ.Ö. 530) ve oraya yerleşir. Yerleşir yerleşmez de saygın görünüşü ve sakin konuşma üslubuyla şehrin yönetiminden sorumlu yaşlılar meclisini etkisi altına alır. Onların ricasıyla önce gençlere, sonra da okul çağındaki çocuklara ve belki de en önemlisi kadınlara yönelik konuşmalar yapar.³² İlginç fikirlerle dolu ve birbirinden belagatli bu konuşmalarıyla kısa zamanda sadece şehir halkının kalbini kazanmakla kalmaz, civar şehir halklarının, hatta Yunanlı olmayan toprakların krallarının da akın akın Kroton'a gelmesini sağlar.³³

Pythagoras'ın Kent'in *Homakoeion*'unda (Dinleme Salonu) verdiği ilk söylev, kadınlı erkekli iki binden fazla insanı bir anda taraftarı haline getirir. Halk onu Apollo'nun soyundan gelen, insan bedenine girmiş bir tanrı olarak görür ve onun kendilerine nasıl adil ve ahlaki yaşayacaklarını öğretmek üzere gönderildiğine,³⁴ evrende kendilerine gizemli gelen bütün olayları, gezegenleri, yıldızları ve yörüngelerini doğru şekilde ondan öğreneceklerine inanır. Hatta dahası en iyi yönetim şeklini, halkın bir arada uyum içinde yaşaması için gerekenleri, kanunları, tanrı tapımını, ölümlere saygıyı, nefse hâkimiyeti, dostlar arasında malk-mülk ayrımının olmadığını, terbiyeyi, hangi hayvanların etini yiyip hangilerinininkini yemeyeceklerini, kısaca bilgelik dostu insanın kafasını kurcalayan her şeyi Pythagoras'ın kendilerine açıklayacağına inanırlar ve öyle de olur. Çünkü Pythagoras'ın bütün anlattıklarının özü, bilimler aracılığıyla doğayı araştırmaya başlayan meraklı bir zihnin vaktiyle kör olan gözlerinin

³¹ Iamblikhos, 5.

³² Porphyrios, 18.

³³ Porphyrios, 18.; Yunanlı olmayan şehirlerin civarında olanlarla, Lucani, Messapi, Peucetii ve Romalılar anlaşılmalı. bkz. Arnold Hermann, s.12.

³⁴ Iamblikhos, 6.

açılacağı ve aşına olduğu ya da olmadığı doğa olaylarını farklı bir bakış açısıyla değerlendirmeyi öğrenip evrenin ilkelerinin ve ilk nedenlerinin farkına varacağıydı.³⁵

İtalya'ya geldiği anda ve Sicilya'ya yaptığı geziler sırasında buralardaki şehirlerin birbirlerini köle konumuna düşürüp büyüğün küçüğü üzerinde hâkimiyet kurmaya çalıştığını anlamıştı. Bu yüzden kent sakinlerine hitaben yaptığı konuşmalarında onlara özgürlük sevgisini aşılama çabasına çalıştı ve taraftarlarıyla birlikte Kroton başta olmak üzere, Sybaris, Catanes, Rhegium, Himaera, Agrigentum, Taoromenas gibi kentleri baskıcı yönetimlerden kurtarıp özgürlüklerine kavuşturdu, hatta yasalar çıkartıp bu özgürlüklerini güvence altına aldı, ardından parti kavgalarını sonlandırdı ve her birini komşu krallıkların imreneceği örnek şehirler haline getirdi.³⁶ “Mümkün olan her yola başvurup gerekirse kılıçla, gerekirse ateşle her tür musibeti kesip atmalı, bedeni hastalıktan, ruhu cahillikten, kenti fesatlıktan, yuvayı kavgadan kurtarmalı,”³⁷ diyen Pythagoras'ın bu sözleri onun insan, kent ve yurt üzerine beslediği bütün düşüncelerini özetler nitelikteydi.

Pythagoras'a göre siyasi ve felsefi düşünceleri hayata geçirmek için, her şeyden önce uygun bir eğitim ve öğretim tarzı oluşturmak gerekirdi. Bu yüzden Kroton'daki ilk işi kendi adıyla bir Okul kurmak ve kendine özgü bir eğitim tarzı belirlemek oldu.³⁸ Çünkü zihninde şekillendirdiği siyasi ve dini kalkınma hareketini ancak kendi öğretileriyle yetişmiş seçkin bir öğrenci topluluğuyla başarabileceğine inanıyordu. Ona göre bir insanı eğitmenin en iyi yolu öncelikle onu iyi yönetilen bir kentin yurttaşı haline getirmektir.³⁹ Bu yüzden kendisinden ders alacak öğrencilerin seçiminde titiz davranıp hem kendisiyle hem de toplumuyla barışık, görgülü, anlama kabiliyeti yüksek ve hafızası çok kuvvetli insanları tercih etti. Seçtiği insanları kendine özgü sınavlardan geçirip içlerinden başarılı olanları bilimsel bilginin hemen hemen her dalında yetkin kılmaya çalıştı.

Pythagoras öğretilerinin hiçbirinin boşa gitmemesi, öğrenen tarafından mutlaka anlaşılması ve hayata geçirilmesi gerektiğine inandığından, herkese her

³⁵ İamblikhos, 6.

³⁶ İamblikhos, 7.

³⁷ İamblikhos, 7.

³⁸ Gillian Clark (tr.), İamblikhos, *On the Pythagorean life*, (Translated Texts for Historians, 8.), Liverpool University Press, 1989, s. 34.

³⁹ Diogenes Laertios, 8. 16.

bilgiyi vermenin adil bir davranış olmayacağını düşündü. Çünkü anlaşılması öyle kolay olmayan, aksine yüksek idrak yeteneği gerektiren bilgilerin düşük kapasitedeki zihinlere akıtmanın ne kişinin kendisine bir hayrı dokunabilirdi, ne de onun içinde yaşadığı toplumun genel hissiyatına. Bu nedenle ilkin öğrencilerin algı düzeylerine göre sınıflandırılması ve herkese hak ettiği kadar bilginin verilmesi eşitlikçi bir toplum için birincil koşuldu.⁴⁰

Pythagoras'ın öğrencisi olmak demek, hem zihinsel hem de ruhsal anlamda katı kuralları olan bir yaşamı da göze almak demektir. Bu yüzden Pythagoras kendi kurallarına ve yaşam şartlarına uyum gösterecek insanlara öğrencisi olma hakkı tanır. Bu hakkı tanıırken göz önünde bulundurduğu birtakım ilkeler söz konusuydu, her şeyden önce öğrenci adaylarının anababası ve akrabalarıyla olan ilişkilerindeki tutumunu gözlemlerdi, oturup kalkmasına, konuşacağı ya da susacağı yeri bilip bilmediğine, yerli yersiz gülüp gülmediğine bakardı. Sonra, insanlarla ilişkilerinde beklentilerine, onlarla konuşma tarzına, gün içinde boş zamanlarını nasıl değerlendirdiğine, nelere sevinip nelere üzüldüğüne dikkat ederdi.⁴¹ Yürüyüşünden tutun da, yüzündeki en ufak mimiklerine kadar öğrencisini analiz eder, bu tür ifadelerin kişinin ruhundaki düşünceleri açığa çıkardığına inanır. Gözüne kestirdiği öğrencisini tam üç yıl kendi başına bırakıyormuş gibi görünür, ama gizliden gizliye onun bütün yapıp ettiklerini, dayanıklılığını, tutarlılığını gözetlerdi. Bu aşamada en çok da öğrencisinin dış dünyanın nimetlerine, şan ve şöhrete gönlünün kayıp kaymadığına bakardı. Nezaket ve yumuşaklık en önemli değerlerdi onun için. Utanmazlığa, arsızlığa, saygısızlığa, ölçsüzlüğe, tembelliğe ve ahlaksızlığa ise tahammülü yoktu.⁴² Bu tür sınavlarından başarıyla çıkan öğrencisini okuluna çağırır ve o andan itibaren de tam beş yıl sürecek bir suskunluğa (*quinquennale silentium*) mahkûm eder ki, zaferlerin belki de en zoru olan dilini tutmayı öğrenebilsin ve bir konuşma adabı edinebilsin.⁴³

Pythagoras'ın seçtiği öğrenciler ilkin *auditorium* (*homakoeion*) adı verilen salonda toplanır ve derslerini keten bir perdeyle ayrılmış özel bir bölmede veren Pythagoras'ı sadece dinlerlerdi. Dinleme aşamasında başarılı olanlar Pythagoras'ın birebir verdiği derslere kabul edilir, diğerleri ise evvelce olduğu gibi onun sadece sesini işitip ilkelerini dışarıdan dinlemeye devam ederdi.

⁴⁰ Iamblikhos, 18.

⁴¹ Iamblikhos, 17.

⁴² Iamblikhos, 20.

⁴³ Iamblikhos, 17.

Böylece, Pythagoras'dan herkese açıklanmayan özel bilgileri edinenler (esoterici) ve dışarıdan onun sesini işitip temel bilgiler edinenler (exoterici) olmak üzere iki temel sınıf oluştu. İlk sınıftaki öğrenciler *Pythagorei* (Pythagoras'ın has öğrencileri), ikinciler ise *Pythagoristae* (Pythagoras'tan esinlenenler) olarak anıldı.⁴⁴ Pythagoras'ın has öğrencilerinin arasında şahsi mal-mülk diye bir şey yoktu, bu yüzden hepsi önce Pythagoras'ın *dostlar arasında her şey ortaktır* (amicorum omnia communia) düsturunu bellemek zorundaydı.⁴⁵ Bu aynı zamanda zihinsel birlikteliğin de ilk şartıydı. Hepsi bir arada, büyük bir uyum içinde yaşamak ve Pythagoras'tan esinlenenlere her zaman örnek olmak zorundaydılar. Pythagoras'tan esinlenenler ise ebeveynleriyle birlikte yaşamaya devam edebilirlerdi, ama ortak olan derslerde ya da sosyal etkinlikler de diğerleriyle bir araya gelip kurallara uygun hareket etmek zorundaydılar.⁴⁶ Pythagoras'ın has öğrencileri (mathematici)⁴⁷ ve dinleyici konumundaki (acusmatici) öğrencileri daha sonra iki tür felsefenin gelimine öncülük etti. Dinleyiciler, Öğrencilere göre bir alt sınıftı ve Pythagoras'ın şahsından değil de, onun bir öğrencisi olan Krotonlu ya da Metapontumlu olarak bilinen Hipposos'tan ders aldıkları söylenirdi.⁴⁸ Bu yüzden kendilerini Pythagorasçı olarak adlandıran öğrenciler gerçek Pythagoras felsefesini sadece kendilerinin bildiğini, diğerlerinin felsefesinin yapay bir model üzerinde kurulup geliştiğini iddia ettiler.⁴⁹

Dersler Pythagoras'ın doğruluğu sınanmamış ilkelerinden ya da “bunu yap,” türündeki buyruklarından ibaretti ve her öğrenci en başta bu derslerde işittiklerini tanrı sözü gibi bir sır olarak tutulması gerektiğini öğrenirdi. Bu yüzden işittikleri üzerine açıklama talep etmenin, bunlar hakkında konuşmanın ya da tartışmanın veya bunları kendilerinden olmayan insanlara açıklamanın sınırı aşmak olacağına inanırdı. Her öğrenci için susmasını öğrenmek yaşamın ilk dersi idi ve her biri önce susacağına dair yemin ederdi. Öyle ki konuşmalarıyla ünlü Isokrates bile Pythagoras'ın bu konudaki eğitiminin hakkını teslim edip onun öğrencilerinin hitabette büyük ün kazananlardan çok

⁴⁴ Iamblikhos, 18.

⁴⁵ Platon, *Politeia*, 424a, 449c, 462a-b.; P. Shorey (tr.; ed.), Plato, *Republic*, London: W. Heinemann, 1930.

⁴⁶ Iamblikhos, 18.

⁴⁷ Mathematici kelimesiyle bağlantılı olan, *Mathemata*, öğrenilen şeyler anlamına gelir ve İ.Ö. 400 yıllarına değin, bizim matematikten anladığımızdan daha geniş bir bilgi dağarcığını kapsar. Dolayısıyla, o dönemin Mathematicusları da matematikten öte bir bilgiye sahiptir.

⁴⁸ Iamblikhos, 18.

⁴⁹ Gillian Clark, s. 35, dipnot.80.

kendi sessizliklerine hayran olduklarını vurgulamaktadır.⁵⁰ Onların görevi söylenenler üzerinde kendi kendilerine düşünüp bilgelikle donanacakları kıvama getirtmekti. Bu görevi hakkıyla yerine getirmenin ödülü Pythagoras'ın birebir öğrencisi olmaktı, yerine getiremeyenlerin ödülü ise mallarının iki katına sahip olmak, ama o andan itibaren diğer öğrencilerce ölü olarak adlandırılmak ve halktan biriymiş gibi muamele görmek.⁵¹

Genel derslerde öğrenilenler “Nedir?” “En temel olan nedir?” “Ne yapmak ya da ne yapmamak gerekir?” gibi üç sorunun yanıtları olan düsturlardı: Örneğin, “*Kutlular adası, yani Güneş ve Ay nedir?; En doğru olan şey nedir? Kurban kesmek; En bilge olan nedir? Sayı; İnsan için en fazla beceri gerektiren sanat nedir? Hekimlik; En güzel olan şey nedir? Uyum; En güçlü olan şey nedir? Zihin; En mükemmel şey nedir? Mutluluk. En doğru söz nedir? İnsanların hepsinin ahlakı bozuktur,*” gibi.⁵² Yapılması ya da yapılmaması gerekenler ise, buyruklar şeklinde verilir ve öğrenciden bunun nedenini kendisinin bulması beklenirdi: Örneğin, “*yüreğini kemirme; tahıl kilesinin üstüne oturma; yükü indirene değil, kaldırana yardım et; yüzüğünde tanrı imgesi olmasın; yolun dışında yürüme; sağ elini kolayca uzatmaktan kaçın; sivri bıçağı kendinden uzak tut; yurdundan ayrılırken dönüp sınıra bakma,*”⁵³ gibi. Pythagoras'ın eğitim biçimiyle ilgili bilgi veren sonraki dönemlerin metinlerinde bu buyrukların çoğu nedenleriyle birlikte verilmiştir: Örneğin, “*İnsanlar çocuk doğurmak zorundadır, çünkü arkamızda tanrılara ibadet edecek nesiller bırakmalıyız; Üstünde tanrı imgesi olan yüzük takmayın, çünkü kirletirsiniz; bu tür imgeler sadece evlere yakışır; Hiçbir kadına kötü davranmayın, çünkü kadınlar da tanruların tapınıcılarıdır; Ak horoz kesmek caiz değildir, çünkü bu hayvan Ay için kutsal olduğundan ve zamanı bildirdiğinden o da tanruların tapınıcısıdır; Yaralanmak ve yaraları teşhir etmek iyi bir harekettir, ama bunlar insanın arkasında değil de, göğsündelerse; İnsan ruhu öldürülmesi caiz olmayanlar dışında her hayvanın bedenine girer çıkar; bu yüzden kurban edemeyeceğimiz cinsteki hayvanları yememeliyiz;*⁵⁴ Ekmeği bölmeyin, çünkü ekmek dostları biraraya getirir;⁵⁵ Ateşi bıçakla karıştırmayın, çünkü bu şekilde

⁵⁰ Isokrates, Busiris, 28.

⁵¹ Iamblikhos, 17.

⁵² Iamblikhos, 18.

⁵³ Diogenes Laertios, 8.17.

⁵⁴ Iamblikhos, 18.

⁵⁵ Diogenes Laertios, 8.34-5.

güçlülerin öfkesini ve kibrini kabartmış olursunuz.⁵⁶ Terazinin üstüne basma, çünkü adaleti ve eşitliği çiğnemiş olursun,”⁵⁷ gibi.

İşte bütün bu düsturlar ve buyruklar, başka deyişle öğrencinin işiterek öğrendiği şeyler (*akousmata*) aslında birer semboldü (symbolon) ve içeriğinde hem zihinsel hem de ruhsal gelişime yönelik ilkeler barındırıyordu; ama bunların bazıları sadece Pythagoras’ın has öğrencilerine açıklanırken, çoğu açıklanmadan bırakılır ve öğrencinin mantık yürütüp bunların nedenlerini kendi kendine bulması beklenirdi.⁵⁸ Bu konuda Pythagoras’ın tavrı, adeta bir hekimin tavrını andırırdı; nasıl ki bir hekim hastalarını tedavi ederken tedavinin ayrıntılarına hiç girmeden onları sağlıklarına kavuşturur,⁵⁹ işte aynı şekilde o da ahlaksal ya da düşünsel ilkeleri sembolik olarak aktarır ve öğrencisinin zihninde uyanan *neden böyle* sorusuna kendisinin yanıt vermesini beklerdi, yani onun ruhsal sağlığına kavuşması için kendi kendine tedavi olması gerektiğine inanırdı.⁶⁰

Pythagoras’ın düşünceleri kadar yaşayış şekli de öğrencileri için yüce bir örnekti. Bu yüzden tıpkı onun gibi her sabah yataktan kalkar kalkmaz tek başlarına tapınaklar ya da korular gibi ıssız ve sessiz yerlere yürüyüş yaparlar, böylece kalabalıktan uzakta zihinsel dinginliğe, iç huzuruna kavuşacaklarına inanırlardı. Bu yürüyüşler aynı zamanda onların derslerde öğrendiklerini kendi kendilerine düşünme ve bu konuda mantık kurallarına uygun çıkarımlar yapmalarına da olanak tanırırdı.⁶¹ Daha sonra yine tapınaklarda ya da benzeri mekânlarda biraraya gelirler, değişik disiplinler, öğretiler ve görgü kuralları üzerine sohbet ederlerdi.⁶² Ruhsal olduğu kadar bedensel sağlığa da çok önem verdiklerinden, vücut bakımına özen gösterir ve spor yaparak dinç kalmaya çalışırlardı. Kimi zaman koşup kimi zaman da bahçelerde ya da korularda güreş tutarlar ya da ellerindeki ağırlıklarla atlama alıştırmaları yaparlardı. Gün içinde bal ve akdarıdan yapılmış ekmele beslenirler, şaraptan uzak dururlardı. Yemek sonrasında yasalar doğrultusunda yabancıları ya da konukları ilgilendiren siyasal ve iktisadi meseleleri halletmeye çalışırlardı. Bu onlar için önemli bir

⁵⁶ Diogenes Laertios, 8.18.

⁵⁷ Diogenes Laertios, 8.18.

⁵⁸ Iamblikhos, 18.

⁵⁹ Iamblikhos, 18.

⁶⁰ Iamblikhos, 18.

⁶¹ Iamblikhos, 20.

⁶² Iamblikhos, 20.

görevdi ve yemek sonrası toplumsal işler için en uygun saatti.⁶³ Akşam olunca yine yürüyüşe çıkarlardı, ama bu kez sabahki gibi tek başlarına değil, birkaç gruba ayrılarak yürürler ve öğrendiklerini hatırlayıp özgür sanatlarla ilgili fikir alışverişinde bulunurlardı. Ardından yıkanır ve yemekhanede toplanıp dini görevlerini yerine getirdikten sonra, güneş batarken ekmek ve yanında katık olarak çiğ ya da pişmiş sebzededen oluşan yemeklerini yerlerdi. Zaman zaman da yenmesi caiz olan hayvanların etini yer, nadiren balığı tercih ederlerdi.⁶⁴ Gerçi sonraki dönemlerde, Empedokles ve diğer Pythagorasçı ardıllar ruh göçüne olan inançlarından, etten tümüyle uzak durmuşlardır. Pythagoras'ın gaza neden olup mideyi rahatsız ettiğinden baklayı da öğrencilerine yasakladığı bilinir.⁶⁵

Öğrenciler için akşam yemeği bittikten ve yine dini adetler yerine getirildikten sonra okuma saati başlardı. İçlerinden en yaşlısı ne okunacağına karar verir, en genciye karar verilen metni okumaya başlardı. Ardından yine en yaşlı olan topluluğa ahlaki tavsiyelerde bulunur ve hepsi birlikte uykuya çekilirdi. Öğrenciler uykuya çekilmeden önce Pythagoras her defasında onlardan kendilerine şu soruları sormasını isterdi: “*Nerede yanlış yaptım? Ne yaptım? Hangi ödevimi savsakladım?*”⁶⁶

Pythagoras ve öğrencileri ketenden bembeyaz ve tertemiz giysiler giymeye özen gösterirler, aynı şekilde bembeyaz ve tertemiz yataklarda uyurlardı. Yatak örtüleri yünden değil, ketendendi, çünkü avlanmak onlara göre haramdı.⁶⁷ Toplumsal düzeni korumak adına evlilik kurumunun ve çocuk sahibi olmanın önemini de hepsi farkındaydı. Pythagoras'ın Hades'e indiğinde ceza çeken insanlar arasında kadınlarıyla yatmaktan kaçınanlar olduğunu da söylemesi,⁶⁸ kulaklarına küpe olduğundan, kadınlarına karşı her zaman şevkatli davranırlardı. Aynı şekilde, üstatlarının “daimonlardan önce tanrılara, insanlardan önce kahramanlara, insanlar arasında da önce kendi anababana saygı göster,” ya da “yasaya yardımcı ol, yasa dışı olanla daima savaş,” veya, “öfkeliyken ne bir şey söyle, ne de yap,”⁶⁹ gibi buyruklarına da harfiyen uyarlardı.

⁶³ İamblikhos, 21.

⁶⁴ İamblikhos, 21.

⁶⁵ Diogenes Laertios, 8.24, 19.

⁶⁶ Diogenes Laertios, 8.22.

⁶⁷ İamblikhos, 21.

⁶⁸ Diogenes Laertios, 8.21.

⁶⁹ Diogenes Laertios, 8.23.

Pythagoras'ın Kroton'daki Okulu, Güney İtalya'nın siyasi tarihinde iki ya da üç kuşak etkin bir rol oynadı. Hem eski hem de çağdaş tarihçiler onun Okulunda verdiği ahlak eğitiminin askeri başarıyı körükleyici etkisinin, Kroton'un zengin komşusu Sybaris'i İ.Ö. 450 yılında bozguna uğratmasında ve o tarihten başlayarak bölgede en çok sözü geçen kent kılmasında büyük önemi olduğuna inanırlar.⁷⁰ Polybios'un, Pythagorasçılarının Güney İtalya'daki buluşma yerlerinin (synedria) yerle bir edildiğini anlattığı satırlarındaki "her kentin önderleri yaşamını yitirdi," şeklindeki ifadesinden, bölgenin her kentinde birer Pythagorasçı önder olduğu ve böylece sayılarının epeyce artmış olduğu ve toplumsal ve siyasi yaşamda etkin bir rol oynadıkları açık.⁷¹ Ancak bu etkin yayılımın yıkımını da beraberinde getirdiğini söylemek yanlış olmaz. Çünkü Pythagorasçılar'ın yürüttüğü siyasetle bölge halkları üzerinde söz sahibi olmaları, karşıtlarının sayısını da artırtıkça arttırdı ve en sonunda Pythagoras'ın Kroton'dan kaçıp Metapontum kentine sığınması ve orada yaşamını yitirmesiyle sonuçlanan adeta bir halk ayaklanması yaşandı. Bu olaydan sonra, Pythagorasçılar'ın her biri bir yere dağıldı, çoğunlukla da Yunan anakarasına sığınmak zorunda kaldı; ta ki, Platon'un felsefe sahnesine çıktığı İ.Ö. 4. yüzyılın başlarında, yeniden ve bu kez Tarentum kentinde başat bir rol üstlenene ve devletin üst kademelerinde değişik makamlara seçilinceye kadar.⁷²

Pythagorasçılarının bu dağılımı, adeta bir gizem dini mensubuymuş gibi kimseye söylemeyeceklerine yemin ettikleri ilkelerin de (akousmata) yavaş yavaş dağılmasına ve hatta yukarıda da söz ettiğimiz şekilde, nedenleriyle birlikte açıklanmasına yol açtı. Bu durum, hiç kuşkusuz, Pythagoras öğretisinin bilimsel ve felsefî içeriğinin de açığa vurulması demektir. Böylece, herkes artık ruhun ölümsüz olmasının nedeninin, evrendeki her şeyin belli döngüler sonucunda yeniden meydana gelmesinden, her şeyin aynı ailenin (homogenes) birer üyesi olarak doğmasından kaynaklandığını öğrendi.⁷³ Oysa, zamanında Pythagoras yolda yürürken bir köpeğin dövüldüğünü gördüğünde ve "Dur, vurma köpeğe! Çıgıllıklarından tanıdım, bir dostumun ruhu var içinde," dediğinde, ne demek

⁷⁰ Charles H. Kahn, a.g.e., s.7.

⁷¹ Charles H. Kahn, a.g.e., s.7; Polybios, 2.39.1-2.

⁷² Charles H. Kahn, a.g.e., s.7.

⁷³ Porphyrios, 19.

istediği bu kadar rahat anlaşlamıyor ve insanların yüzünde sadece hafiften, alaycı bir tebessüm belirliyordu.⁷⁴

Pythagorasçılarının sessizliklerini bilim ve felsefenin gelişmesi adına bozmuş olmaları, kendilerinden sonra gelen önemli filozoflara, hatiplere ve edebiyatçılara da ışık tuttu. Pek çok diyalogunda değişik şekillerde kendilerini anan Platon, bir yandan *Devlet*'inde Pythagoras'ın geliştirdiği eğitim düzenini içten içe model alırken, Pythagorasçılarının astronomi, geometri, aritmetik ve müziğin "kardeş bilimler," olduğuna dair sözlerini⁷⁵ bütün samimiyetiyle kabullenip Ortaçağ eğitiminin bir kolu olan *quadrivium*'unun temellerini onlar üzerinden atmış oldu.⁷⁶ Pythagoras'ın sesi, Ovidius sayesinde Roma'nın duvarlarından da yankılandı, çünkü Ovidius *Metamorphoses*'inde onu kral Numa'nın akıl hocası olarak görüp 15. Kitabının büyük bir bölümünü Pythagorasçılarının geliştirdiği düşüncelere ayırdı ve üstatlarını Roma kralı Numa'nın kişiliğine bürüyüp Romalılara tavsiyelerde bulundu. "Ey Ölümlüler," dedi, "caiz olmayan yiyeceklerle, sakın murdar etmeyin bedenlerinizi, size zararı dokunanları yok edin; yok edin, ama asla yemeyin; sağlıklı gıdaları seçin ve asla etle beslenmeyin! ..Ruhlarımız ölümsüzdür; eski ikametgâhlarımızı terk ettikleri anda hep yeni bir mesken bulurlar kendilerine, dirilip yeniden yaşama katılımlar diye."⁷⁷

Pythagoras'ın keten perdesini aralayıp da onunla yüz yüze gelmiş veya onun öğretilerinden kana kana içmiş olan her öğrencisinin, gerek yaşadığı çağda, gerekse daha sonraki çağlarda etkisini hep bir şekilde duyuran hocalarıyla gururlanması çok doğal; onun sembolik dilini çözümlemiş olmak onlar için bir ayrıcalık, ağzından çıkan her kelimenin altındaki asıl manayı kavramış olmak ayrı bir haz. Bundan dolayıdır ki, yakınlarına yazdıkları mektuplarda hep ne kadar şanslı olduklarını belirtmişler,⁷⁸ bundan dolayıdır ki, yeryüzündeki akıl sahibi varlıkları *tanrılar, insanlar ve Pythagorasçılar* diye üç guruba ayırırken, kendilerini hem tanrılardan hem de insanlardan ayrı bir yere koymuşlar.⁷⁹

⁷⁴ Ksenophanes, fr.7. Diels, H. and W. Kranz, *Die Fragmente der Vorsokratiker* (3 vols.), 6.edit., 1952, Dublin, Zürich: Weidmann, Volume I, 14, s. 96-105.

⁷⁵ Arkhytas, fr.1. Bkz. C. Huffman, "The Authencity of Archytas Fr.1," *Classical Quarterly* 35, 1985, s. 344-348.

⁷⁶ Charles H. Kahn, a.g.e., s.13.

⁷⁷ Ovidius, *Metamorphoses*, 15.75-76; 158-159.

⁷⁸ Diogenes Laertios, 8.15.

⁷⁹ Iamblikhos,31; Aristoteles, fr.192, H. Diels, W. Kranz, *Die Fragmente der Vorsokratiker*, 7.edit., 1954, 14.7.

Sayılar her şeyde ortak olan ilkeyse, onlar da üstatlarının doğasına ortaklar, zaten bu nedenle birbirlerine halka halka kenetlenmişler ve “kendisi öyle dedi,” derken üstatlarının dilinden dökülenleri kanıt olarak ileri sürmekte bir sakınca görmemişler, onun felsefesinin dışsal bir kanıtı gerek duymayacak kadar saygın olduğuna inanmışlar. Pythagoras dediğinde hemen Pythagorasçılığın anlaşılması işte bu yüzden;⁸⁰ işte bu yüzden öğrencinin ağzından bir söz çıktı mı, o söz öğrencinin kendi keşfi olsa bile, öğrenci bunu üstadın eğitimine borçlu olduğunu bildiğinden, kendisi sözün arkasına geçer, üstadını öne çıkarır.

⁸⁰ Arnold Hermann, a.g.e., s. 18.